

سند ملی توسعه استان خراسان رضوی
مصوب ۱۳۸۷ هیأت محترم وزیران

الف) اصلی ترین قابلیت‌های توسعه

- ۱- وجود مرقد مطهر حضرت رضا (ع) به عنوان زیارتگاه مسلمانان جهان .
- ۲- استقرار استان در کریدورهای بین المللی شمال - جنوب و شرق - غرب و در مسیر شبکه های حمل و نقل جاده‌ای بلی و هوایی
- ۳- موقعیت ممتاز جغرافیایی به عنوان دروازه مبادلات بازرگانی کشور با آسیای مرکزی و نزدیکی به ذخایر نفت و گاز آسیای مرکزی و نقش مهم ژئوپولیتیکی استان در زمینه تعاملات بین المللی.
- ۴- تنوع اقلیمی ، وجود دیم زارهای مستعد و برخورداری از طیف گسترده ای از محصولات گرمسیری و سردسیری ، گیاهان دارویی و فرآورده های دامی
- ۵- برخورداری از پشتوانه فرهنگی و تاریخی بسیار غنی در سطح ملی و بین المللی.
- ۶- برخورداری از حوزه های پرسابقه دینی و مذهبی و فرهنگ وقف و مشارکت در امور اجتماعی و خیریه
- ۷- وجود مراکز علمی و دانشگاه‌های بزرگ و مؤسسات عالی پژوهشی دولتی و خصوصی.
- ۸- وجود نیروی انسانی متخصص برخورداری از ظرفیتهای اجرایی قابل توجه وامکان صدور خدمات فنی و مهندسی
- ۹- بهره مندی از استان قدس رضوی به عنوان یک نهاد توانمند اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی
- ۱۰- دارا بودن رتبه های اول تا سوم در تولید تعداد کثیری از انواع محصولات زراعی، باغی دامی در کشور داشتن سهم عملی در محصولات صادراتی
- ۱۱- وجود معادن غنی نظیر سنگ آهن ، بکسیت، منیزیت ، مس، کرومیت و ذخائر گاز طبیعی.
- ۱۲- برخورداری از زمینه های مناسب توسعه صنعتی به ویژه در صنایع غذایی، نساجی، قطعه ساز خودرو سازی، پتروشیمی و صنایع معدنی.
- ۱۳- وجود کلانشهر مشهد مقدس به عنوان یک مرکز مهم ارائه خدمات برتر در سطح ملی و فرا ملی.
- ۱۴- برخورداری از شبکه های زیر بنائی و خدماتی مناسب جهت جذب سرمایه گذاری داخلی و خارجی.
- ۱۵- برخورداری از ظرفیت های تاریخی ، فرهنگی و طبیعی برای جذب گردشگری داخلی و خارجی.
- ۱۶- امکان بهره گیری از انرژی تجدید شونده خورشیدی ، زیست توده و ...
- ۱۷- وجود زمینه های قانونی برای توسعه ورزش ، نگرش مثبت جامعه به فعالیتهای ورزشی ، گرایش بخش خصوصی و تشکل های داوطلب غیردولتی (**NGO**) به سرمایه گذاری و خدمات رسانی در توسعه ورزش .
- ۱۸- وجود زمینه های تاریخی و اجتماعی و مشارکت های مردمی در حوزه های اجتماعی و گسترده بودن مؤسسات خیریه و سازمان های غیر دولتی .

ب) عمده ترین تنگناها و محدودیت های توسعه

- ۱- محدودیت منابع آب و کاهش شدید ذخایر و پتانسیل‌های آبهای زیرزمینی استان.
- ۲- وجود گسل‌های فراوان و فراوانی زلزله‌های مخرب و متناوب.
- ۳- محدودیت تامین و انتقال آب جهت توسعه کانون‌های مهم شهری (مشهد - سبزوار - نیشابور و...).
- ۴- عدم تجهیز شبکه‌های زیربنایی استان متناسب با قابلیت‌های آن.
- ۵- ضعف شدید فضای فرهنگی هنری - ورزشی و شرایط نامناسب ظرفیتهای موجود.
- ۶- وابستگی شدید منابع مالی بخش ورزش به درآمدهای عمومی
- ۷- حرکت ماسه‌های روان، وجود طوفان‌های مخرب و فرسایش بادی

ج) مسائل اساسی استان

- ۱- عدم تعادل در توسعه یکپارچه و موزون استان.
- ۲- تمرکز فعالیتها و خدمات در شهر مشهد و تشدید اثرات جانبی آن بر مهاجرت و حاشیه نشینی و آلودگیهای زیست محیطی و ایجاد ناهنجاری‌های اجتماعی.
- ۳- فقر مفرط در برخی از مناطق استان و وجود ناهنجاری‌های اجتماعی (قاچاق مواد مخدر و کالا) و امنیتی و بهداشتی و مهاجران و پناهندگان ناشی از تردهای غیر قانونی در مناطق مرزی.
- ۴- ضعف انسجام اجتماعی بین مناطق مختلف استان ناشی از تقابل بین شهرهای مختلف.
- ۵- عدم استفاده بهینه از منابع محدود آب، عدم مهار و کنترل آبهای سطحی و (رودخانه‌های مرزی) روشهای نامناسب آبیاری و مصرف آب (پایین بودن راندمان آبیاری).
- ۶- افت شدید سفره‌های آب زیرزمینی و بهره برداری بی رویه از منابع پایه و تخریب محیط زیست استان.
- ۷- وجود شیوه‌های سنتی در فعالیتهای تولیدی استان (اعم از کشاورزی، صنعت و خدمات).
- ۸- پایین بودن سهم استان در صنایع مادر، تخصصی و پیشرفته و ناکافی بودن صنایع تبدیلی و تکمیلی و نگهداری کشاورزی.
- ۹- فقدان نظام شناسایی استعدادهای ورزشی.

د) هدف های بلند مدت

- با توجه به قابلیت‌ها و محدودیت‌های گسترده استقلانه آن بر اساس بهگیری از موقعیت جغرافیائی فرهنگی استان در تعاملات فراملی با استفاده از ظرفیت‌های ممتاز در کشاورزی، گردشگری، صنعت و معدن، خدمات و ترانزیت مبادلات مرزی امکان پذیر می‌باشد. بدین ترتیب اهداف توسعه استان خراسان عبارتند از:
- ۱- ارتقاء نقش و سهم استان در تعاملات ملی و فراملی در عرصه‌های فرهنگی و اقتصادی.

- ۲- توسعه سرمایه انسانی و گسترش مشارکت مردم در فعالیتهای بهداشتی درمانی، فرهنگی واجتماعی
- ۳- افزایش توان و شتاب بخشیدن به توسعه اقتصادی استان و ارتقاء نقش و سهم استان در اقتصاد ملی.
- ۴- حفاظت و ارتقاء سطح توانمندیهای محیطی و انسانی در راستای توسعه پایدار.
- ۵- ایجاد تعادل و توازن درون منطقه ای.
- ۶- تقویت موقعیت ویژه و ممتاز زیارتی کلانشهر مشهد مقدس و توسعه سایر امکانات و زیر ساخت های گردشگری و بهره برداری از جاذبه های گردشگری طبیعی و مذهبی استان و توسعه **تف** در فعالیت های خدماتی و گردشگری
- ۷- ارتقاء امنیت در مناطق مرزی استان با توجه به حفظ رابطه متقابل امنیت و توسعه.
- ۸- اعتلاء معرفت دینی ، ارزشهای فرهنگی و ویژگی های هویتی استان.
- ۹- نهادینه سازی بهره وری و افزایش آن در بخش های اقتصادی و عوامل تولید.
- ۱۰- ارتقاء نقش ورزش در تامین سلامت جسمی و روحی و تقویت توانمندیهای افراد و گروه های اجتماعی .
- ۱۱- ایمن سازی مناطق زیست و فعالیت در مقابل حوادث غیر مترقبه طبیعی.
- ۱۲- دستیابی به هدف های توسعه هزاره (**M.D.G**) در استان .
- ۱۳- توانمند سازی بخش تعاونی برای ایفای فعالیت های گسترده و اداره بنگاه های اقتصادی بزرگ .
- ۱۴- توسعه نقش و جایگاه زنان در سطوح تصمیم سازی و تصمیم گیری استان.

ه) راهبردهای بلند مدت :

- ۱- گسترش ارتباطات فرهنگی - مذهبی با کشورهای همجوار.
- ۲- توسعه تعاملات اقتصادی خارجی استان به ویژه با کشورهای همجوار و استفاده از موقعیت ترانزیتی استان با کشورهای حاشیه خلیج فارس
- ۳- توسعه و تجهیز شبکه های زیربنایی، خدمات ترانزیت و حمل و نقل ، توسعه قرنطینه ها، گمرکات و منطقه ویژه اقتصادی
- ۴- ساماندهی و تجهیز امکانات استان در جهت استفاده از فرصتهای تعاملات فرهنگی و بازرگانی با افغانستان
- ۵- بستر سازی برای توسعه فن آوری اطلاعات جهت کارآمد کردن خدمات دولتی و سایر بنگاهها در راستای توسعه نقش های جدید استان در تعاملات بین المللی
- ۶- ارتقاء شاخص های توسعه انسانی سطح زندگی ، عدالت اجتماعی و سطح مشارکت مردم در استان
- ۷- تقویت ، تعمیق و ترویج فرهنگ و هویت اسلامی - ایرانی در فرایند توسعه استان
- ۸- زمینه سازی برای استفاده از توانمندیهای بخش خصوصی، تشکلهای و نهادهای مردمی در فرایند توسعه استان
- ۹- توسعه آموزش های فنی و حرفه ای ، آموزش های علمی و کاربردی و آموزش عالی متناسب با نیازهای استان و تعاملات فراملی آن و برپایی کریدور علمی و فن آوری وزلبو دانایی
- ۱۰- توسعه صنعتی استان با اولویتهای تبدیلی و غذایی، نساجی ، حمل و نقلی، قطعه سازی ، فلزات اساسی ، شیمیایی ، الکترونیک و ماشین آلات و تجهیزات ، فلزی و ریخته گری ، پایین دست پتروشیمی و دارویی
- ۱۱- ایجاد فعالیت های نوین کشاورزی (آبیزی پروری ، کشت های مترکم و گلخانه ها)

- ۱۲- ساماندهی بخش کشاورزی در استان و تبدیل آن به کشاورزی تجاری و پیشرفته.
- ۱۳- توسعه شیوه های بهره برداری اصولی از منابع آب با در نظر گرفتن ظرفیت منابع آب در استان و برنامه ریزی منابع آب حوضه آبریز و افزایش راندمان آبیاری و انتقال و مصرف و اصلاح الگوی مصرف آب و بهره‌داری مطلوب از آبهای سطحی و تقویت منابع آبهای زیر زمینی با اولویت آبخوان های با بیلان منفی
- ۱۴- حفظ و بهره برداری از منابع پایه ، حفظ کاربری اراضی و جلوگیری از بیابان زایی و پیشرفت کویر و توسعه فعالیت های آبخیزداری.
- ۱۵- تمرکززدائی فعالیتها از کلانشهر مشهد، اصلاح نظام شهری، تقویت و تجهیز محورهای خارج از منطقه شهری مشهد و تقویت بنیادهای اقتصادی و خدماتی نواحی توسعه نیافته در استان.
- ۱۶- طراحی ساختار مدیریتی ویژه برای استان در جهت کاهش عدم تعادل های منطقه ای، کارآمد کردن نظام اداری و اجرایی و فراهم نمودن زمینه لازم جهت ایفای نقش های ملی و فراملی آن.
- ۱۷- استفاده از کلیه امکانات و جاذبه های گردشگری و متنوع سازی خدمات قابل ارائه به گردشگران در استان و ایجاد زیر ساخت مناسب در نواحی گردشگری و بستر سازی مناسب برای مشارکت بخش خصوصی در جهت سرمایه گذاری در این زمینه و حفظ و نگهداری و معرفی مرکز تاریخی ، فرهنگی و جاذبه های گردشگری استان و ساخت موزه خراسان بزرگ
- ۱۸- همکاری متقابل اقتصادی اجتماعی با کشورهای همجوار در استان مرزی در راستای پایدارسازی امنیت منطقه
- ۱۹- بهره گیری از انرژی تجدید شونده ، خورشیدی ، زیست توده و ...
- ۲۰- ایجاد سازو کارهای لازم و حمایت از افزایش بهره وری در بخش های اقتصادی و عوامل تولید .
- ۲۱- گسترش ورزش های پرورشی ، همگانی ، تفریحی ، قهرمانی و حرفه ای در استان .
- ۲۲- کنترل مدیریت بحرانهای ناشی از حوادث غیر مترقبه و بلایای طبیعی.
- ۲۳- ریشه کنی فقر شدید و گرسنگی و بهره مندی همگانی از مواهب توسعه اقتصادی و اجتماعی .
- ۲۴- دستیابی همگانی به آموزش ابتدایی و ترویج بهبود برابری جنسیتی و توانمند سازی زنان.
- ۲۵- کاهش مرگ و میر مادران و کودکان.
- ۲۶- مبارزه با بیماری عمده (ایدز/ HIV ، سل ، مالاریا و ...)
- ۲۷- حمایت مؤثر از تشکیل و توسعه تعاونی ها و ایجاد و گسترش شهرک ها و مجتمع های تعاونی.
- ۲۸- بستر سازی برای افزایش مشارکت اجتماعی ، اقتصادی ، فرهنگی و سیاسی زنان در روند توسعه استان.
- ۲۹- نهادینه کردن رویکرد مدیریت عرضه و تقاضا و افزایش سطح آگاهی عمومی در مدیریت بهینه مصرف آب
- ۳۰- ایجاد زمینه های لازم برای جلب مشارکت مردمی و بخش خصوصی در بهره برداری و مدیریت آ
- ۳۱- گسترش پوشش بیمه های اجتماعی و کاهش تلفات انسانی در اثر حوادث